گفتمان صنعت و هنر

گفت‌وگو: فاطمه سپهری کیان

مهندس بهرام مصلح، متولد ۱۳۵۲ در تهران و دانش‌آموخته رشته مهندسی متالورژی از دانشگاه علم و صنعت ایران است و مبدع هنر «فرزنگاری». او که یکی از مهندسان ارشد و مجرب ساپکو به‌شمار می‌آید، در هنر بصری نوین، سبکی تازه آفریده است. چیره‌دستی او در نشاندن نقش، نور و رنگ بـر سینه فلـز، تلفیقی دلنواز و شکوهمند ازگرافیک، نقاشی و دانش مهندسی است. به‌همین بهانه، با او درباره تجربه‌های هنری‌اش به گفت‌وگو نشستیم.

لطفا خودتان را بیشتر معرفی کنید؟

بهرام مصلح هستم، کارشناس ارشد متالورژی از دانشگاه علم و صنعت ایران. سال ۱۳۷۸ در ساپکو استخدام شدم و از سال ۷۹ مسئول گروه کارشناسی پروژه‌های خودکفایی قطعات سیستم‌های تعلیق، ترمز، فرمان، انتقال قدرت و تهویه در امور پشتیبانی ساخت و خودکفایی هستم.

مقالات پژوهشی متعددی در زمینه متالورژی و صنعت خودرو دارم و از مؤلفان کتاب «نگرشی نوین بر طراحی سیستم‌های راهگاهی» هستم. این کتاب حائز رتبه تشویقی کتاب سال از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و رتبه اول کتاب سال دانشجویی در گروه فنی‌مهندسی شد.

طراحی‌های گرافیک ـ بویژه لوگو ولوگوتایپ ـ متعددی را

انجام داده‌ام که یکی از شناخته‌شده‌ترین آنها، لوگوهای مورد استفاده در انجمن مهندسی متالورژی ایران و انجمن سرامیک ایران است که از حدود سال‌های ۷۵ و ۷۶ تاکنون، به‌طور رسمی مورد استفاده قرارگرفته‌اند. دوره آزاد گرافیک را در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران گذرانده‌ام و در کنار شغل اصلیم، طراحی و ساخت آثار هنری و دکوراتیو فلزی به روش جدید فرزنگاری را پی‌می‌گیرم.

هنر فرزنگاری چیست؟

⊙ فرزنگاری، ایجاد طرح و نقش بر سطح فلز با استفاده از ابزار مختلف سایشی است. در فرزنگاره‌ها، طرح و نقش موردنظر با استفاده از ابزار ایجاد سایش و براده‌برداری از سطح فلز، ایجاد می‌شود. برای ایجاد نقش و بافت‌های متفاوت بر سطوح فلز، از ابزار و تیغه‌هایی گوناگون استفاده می‌شود. انتخاب نوع رنگ و شفافیت آن، نقشی بسیار مهم در این‌گونه آثار دارد که رنگ‌آمیزی توسط قلم‌مو یا به‌صورت پاشش بر روی اثر، انجام می‌شود. «ابزارزنی» و رنگ‌آمیزی در این نوع آثار، به‌صورت لایه‌به‌لایه و ترکیبی، روی سطح فلز پیاده می‌شود تا زیبایی و پیچیدگی خاص طرح، بهتر نمایان شود.

چند سال است که به این کار مشغولید؟

⊙ جرقه اولیه از حدود ۲/۵ سال پیش زده شد و از حدود ۱/۵ سال پیش، به‌طور جدی فعالیتم را آغاز کرده‌ام.

انگیزه اصلی و علت گرایش شما به این هنر چه بوده؟

⊙ همیشه دوست داشتم که بتوانم مهندسی و هنر را با هم تلفیق و محصولی ترکیبی خلق کنم. ایده اصلی ساخت این آثار، طی مشاهده ابزار مختلف ماشینکاری و سنگ‌زنی در صنایع متالورژی و مکانیک و تلفیق آنها با هنرگرافیک، در ذهنم شکل گرفت. دریافتم که می‌توان محصول هنری جدید و زیبایی را با این روش خلق کرد. از همان آغاز، در پی استفاده از ماشین‌آلات تراش اتوماتیک نبودم و می‌خواستم با کمک ابزار دستی، قوه تخیل و مهارت‌های ظریف حرکتی، آثارم را خلق کنم.

چقدر از وقتتان را صرف فرزنگاری می‌کنید؟

⊙ عموما پنجشنبه‌ها، جمعه‌ها و روزهای تعطیل

چه آثاری را تاکنون خلق کرده‌اید؟

⊙ تابلوهای هنری و دکوراتیو در انواع تخت و برجسته، حجم‌ها و فرم‌های دکوراتیو، پوشش‌های تزئینی دیوار، آثار ترکیبی چوب و فلز و غیره.

چرا فرزنگاری؟ دلیل این نام‌گذاری چه بوده؟

⊙ یکی از دستگاه‌ها و ابـزار شناخته شده سایشی صنعتی مورد استفاده در این روش، دستگاه «فرز» و «سنگ فرز» است. به همین دلیل، این روش را «فرزنگاری» نامیده‌ام.

فرزنگاری چه کاربردها و استفاده‌هایی دارد؟

⊙ آثار فـرزنـگـاری، در طراحی دکوراسیون داخلی و خارجی کاربرد دارند. مراکز تجاری، فرهنگی ـ هنری، ورزشی، هتل‌ها و مجتمع‌های مسکونی، مشتریان این آثار هستند.

از آنجا که آلیاژهای آلومینیم و رنگ‌های مورد استفاده در این روش، در برابر آب، رطوبت و نور مقاوم هستند، از آنها می‌توان بدون نگرانی از خطر زنگ‌زدگی اثر، در مکان‌های رطوبت‌خیز (مانند استخرها و شهرهای شمالی کشور) استفاده کرد.
این آثار، از قابلیت نصب در فضای باز برخوردارند.

طرح‌های شما چه مشخصه‌هایی دارند؟

⊙ بافت ایجاد شده بر روی فلز، همراه با فرم‌ها، برش‌ها و نیز نوع رنگ‌آمیزی، جلوه بصری زیبا و درخشش خاصی به این آثار می‌دهد. با حرکت بیننده در برابر اثر، تغییر زاویه تابش نور و یا نورپردازی، سایه‌روشن‌هایی در هر بخش از اثر ایجاد می‌شود که در نوع خود شگفت‌آور است. جمع تمامی این ویژگی‌ها، موجب می‌شود تا اثر، حالت سه‌بعدی، متحرک و زنده به‌خود گرفته و کاربردهایی فراوان در فضاسازی و دکوراسیون داخلی داشته باشد.

از نقاشی چگونه در فرزنگاری استفاده می‌کنید؟

⊙ قبلاً، کمتر کسی از ابزار صنعتی برای نقاشی با دست استفاده کرده بود. من به‌ناچار، تمام روش‌ها را امتحان کردم و سرانجام به مجموعه‌ای بسیار متنوع دست یافتم. در حال حاضر، برای ایجاد هر نوع بافت و طرحی بر روی فلز، ابزار و دستگاه مخصوصی دارم و باتوجه به طرح و تغییرات گرافیکی مورد نظر، مناسب‌ترین ابزارها را انتخاب و یا از ترکیب آنها استفاده می‌کنم. کارهایم را مانند تابلوی نقاشی، رنگ‌آمیزی می‌کنم. در انتخاب رنگ و تکنیک هم از تجارب همسرم (منصوره محمدی) که کارشناس نقاشی است، استفاده می‌کنم.

از چه آلیاژهایی در کارتان استفاده می‌کنید؟

⊙ من این روش را تا کنون بر روی آلیاژهای آلومینیم، مس و فولاد انجام داده‌ام. البته بی‌گمان گرید آلیاژ در دستیابی به کیفیت ایده‌آل اثر اهمیت دارد. البته هم‌اکنون بیشتر کارهای من روی ورق گرید خاصی از آلیاژ آلومینیم انجام می‌شوند که خواص ماشینکاری مناسب، سختی و درخشندگی را با هم دارند و این ویژگی‌ها در ورق معمولی آلومینیم وجود ندارند.

چه اشتراکاتی بین صنعت متالورژی و هنر فرزنگاری وجود دارد؟

⊙ این دو در ظاهر، هیچ ارتباطی با هم ندارند؛ یکی در چارچوب منطق، قوانین مهندسی و نگاه کارشناسی می‌گنجد و دیگری نیازمند داشتن روحیه‌ای لطیف، حساس و طبعی هنری است. شاید به جرئت بتوان گفت که تنها وجه مشترک آنها، فقط خلاقیت است. بشخصه، همواره دوست داشتم که از ادغام و اثرگذاری این دو مقوله بر یکدیگر، فرمی جدید خلق کنم؛ یعنی تلفیق صنعت و هنر در محصولی جدید.

لطفا از تنوع آثار و روش کارتان بگویید.

⊙ تابلوهایم را در انـواع تخت و برجسته می‌سازم. برجستگی، آثار هنری را از سکوت و خلوت می‌رهاند و به آن عمق و محتوایی مضاعف می‌بخشد. در آثار برجسته و حجمی، به‌دلیل پیچ و خم‌های ایجاد شده بر روی اثر، بافت‌های حاصل از سایش فلز، جلوه بصری متفاوتی را به‌نمایش می‌گذارند و

بازی رنگ و نور، آن را از آثار حجمی معمولی متمایز می‌سازد. روش فرزنگاری در آثار من کاملا منحصر بفرد بوده و با روش‌های سنتی و مدرن حکاکی برروی فلزات، تفاوت دارد. این موضوع توسط تمام کارشناسان هنری و فنی که آثار مرا دیده‌اند، تایید شده است. با اطمینان می‌گویم تا کنون از دستگاه‌ها و ابزار سایشی دستی و نوع رنگ و تکنیک رنگ‌آمیزی و سبک ویژه من، برای ساخت آثار هنری و دکوراتیو در ایران، استفاده نشده است. به‌همین دلیل، از طریق اداره مالکیت صنعتی و سازمان صنایع دستی کشور، به ثبت این روش با عنوان «فرزنگاری» به‌نام خودم اقدام کرده‌ام که در حال طی شدن مراحل اداری است.

چقدر از ایده‌های دیگران در کارهای خودتان بهره گرفتید؟

⊙ از ایده‌های همسرم بسیار کمک گرفته‌ام بویژه در زمینه طرح‌ها و رنگ‌آمیزی. برخی دوستانم نیز که در زمینه‌های مختلف هنرهای تجسمی فعالیت دارند، مشوق و راهنمای من بوده‌اند.

مقصد غایی شما در این حیطه، کجاست؟

⊙ قصد دارم با استفاده از این روش، دامنه‌ای وسیع از آثار مختلف هنری و دکوراتیو را بسازم. زیرا یقین دارم که کاربردهایی بسیار جدید و زیبا خواهند داشت. به‌علاوه، با توجه به‌علاقه‌ام به خط و حروف فارسی، در زمینه طرح‌های آثارم می‌خواهم به چنان مهارتی برسم که بتوانم با ابزار سایشی، خوشنویسی کنم که البته به‌نظر خیلی‌ها، کاری تقریبا غیرممکن یا بسیار دشوار است، اما با تمرین مستمر و حتی شاید ساخت ابزار و دستگاهی مخصوص، در زمینه تحقق این هدف تلاش خواهم کرد.

از آثار کدام هنرمند الهام می‌گیرید؟

⊙ چون در ایران کسی به این سبک کار نمی‌کند، هنرمند خاصی مد نظرم نیست، اما در گستره این هنر، باید با آثار قدیم و جدید هنرهای تجسمی آشنا بود و تحولات را با دقت پیگیری کرد. سعی می‌کنم از طریق اینترنت یا بازدید از گالری‌ها، آثار گرافیک، نقاشی و تزئینی بیشتری را ببینم و در طراحی آثارم از آنها ایده بگیرم.

آیا در نمایشگاه‌ها و گالری‌های هنری حضور داشته‌اید؟

⊙ حدود یک ماه پیش، آثارم را برای اولین بار در نمایشگاه بین‌المللی دکوراسیون و معماری تهران به نمایش گذاشتم که با استقبالی بسیارخوب مواجه شد. هم‌اکنون نیز در حال طراحی و ساخت مجموعه‌ای از آثار فرزنگاری مفهومی برای ارائه در یک گالری معتبر هستم.

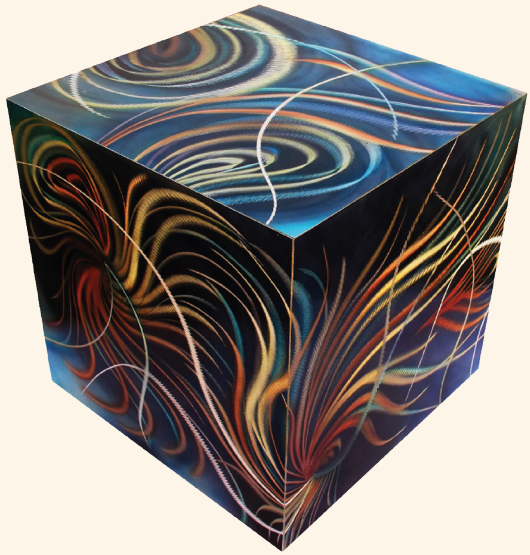

در مجموع، عملکرد خود را در مقایسه و رقابت با دیگر هنرمندان، چگونه ارزیابی می‌کنید؟

⊙ هیچ تردیدی وجود ندارد هنرمندانی که به‌طور حرفه‌ای و تمام‌وقت در زمینه هنری خود کار می‌کنند، سریع‌تر به نتیجه یا کیفیت دلخواه می‌رسند. من اما با توجه به زمان محدودی که توانستم در کنار انجام وظایف سازمانی خودم در ساپکو به این کار اختصاص دهم، عملکردم را نسبتا خوب ارزیابی می کنم. البته نباید فراموش کرد که این کار کاملا جدید و ترکیبی است و هنوز نیاز قابل توجهی به تجربه‌اندوزی بیشتر دارد.

در پایان اگر سخنی ناگفته مانده، بفرمایید.

⊙ از زحمات و حمایت‌های بی‌دریغ و ارزشمند همسرم در تمامی مراحل شروع تا به سرانجام رسیدن آن، خالصانه تشکر می‌کنم زیرا این کار بدون همراهی و همدلی او، به نتیجه نمی‌رسید. هنگامی که سرگرم فرزنگاری هستم، به‌رغم میل باطنی زمان کمتری را در کنار همسر و دخترم می‌گذرانم. امیدوارم که بتوانم درآینده، برنامه زمانی بهتری برای کارهایم داشته باشم.

◆

نظم و منطق مهندسی در هنر فرزنگاری

گفت‌وگو با همسر مهندس بهرام مصلح (سرکار خانم محمدی)

لطفا در مورد خودتان، رشته تحصیلی و فرزندتان بگویید.

⊙ منصوره محمدی، کارشناس و مدرس نقاشی هستم. نقاشی رنگ و روغن به سبک سوررئال کار می‌کنم. تجربیات و سوابق هنری من عبارتند از: انیمیشن، دکوراسیون داخلی، ساخت تابلوهای کاشی معرق و سفال نقش‌برجسته و همچنین شرکت در نمایشگاه‌های گروهی نقاشی. دختری ۹ ساله به نام ستایش دارم که در حال فراگیری نواختن «فلوت کلیددار» است.

در پیوند همسرتان با دنیای هنر، چقدر نقش داشتید؟

⊙ همسرم، پیش از ازدواجمان نیز کار طراحی گرافیک را انجام می‌داد. بعدها در زمینه طراحی و رنگ‌آمیزی کارهای فلزی به او کمک کردم. فکر می‌کنم تحصیلات و فعالیت‌های هنری من، او را در پرداختن جدی‌تر به زمینه‌های هنر ترکیبی، مشتاق‌تر کرد.

در خصوص حس هنری انتقال یافته از یک صنعتگر، چه می‌گویید؟

⊙ معمولا کسی که به‌طور تخصصی در زمینه هنر فعالیت می‌کند، بسیار حسی و گاهی بی‌هیچ منطقی از ابزار خود استفاده می‌کند، اما در کارهای بهرام، نظم و منطق مهندسی کاملا مشهود است.

شما خودتان هنرمند هستید، استعداد همسرتان را در هنر چگونه ارزیابی می‌کنید؟

⊙ تمام انسان‌ها در وجود خود، بخشی پنهان از عشق به هنر و استعداد انجام کارهای هنری را دارند، فقط کافی است که آن را از قوه به فعل درآورده و با پشتکار ادامه دهند. یکی از خصوصیات بارز همسرم این بود که علاقه خود را با پشتکار بسیار به سرانجام رساند. البته به‌نظر من او تازه در ابتدای راه بوده و همین که مسیر را پیدا کرده، بسیار ارزشمند است.

آیا دیدگاه‌های هنری مشترکی دارید؟ این اشتراک چه نقشی در زندگی مشترک‌تان دارد؟

⊙ از ابتدای آشنایی، دیدگاه‌ها و سلایق هنری‌مان بسیار به هم نزدیک بود. همین موضوع باعث شد که بعدها همسرم در اجرای کارهای هنری دکوراتیو، با من همراهی کند.

نقاشی روی چوب: اثر منصوره محمدی

خانواده هنرمند مصلح، از اینکه وقت گرانبهای خود را در اختیار ما گذاشتید، صمیمانه سپاسگزاریم. امید که در سایه تاییدات هنرمند مطلق عالم هستی، بازتاب‌دهنده زیبایی‌ها باشید. بهار زندگی‌تان سرشار از موسیقی بهار باد.